

Centar za poduzetništvo Osijek
J.J.Strossmayera 341
31000 Osijek

*Dragan Makarijevski dipl.ecc.
Milan Peterka, univ.spec.oec*

Za naručitelja Agroklub d.o.o..

Iskustva korisnika Programa mjera ruralnog razvoja 2014. do 2020.

Analiza istraživanja

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Europa ulaže u ruralna područja

Udio sufinanciranja 85% EU i 15% RH

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE
ZA RAZDOBLJE 2014 - 2020
MJERA TEHNIČKA POMOĆ

Iskustva korisnika Programa mjera ruralnog razvoja 2014. do 2020.

Analiza istraživanja

14.12.2020.

Naručitelj: Agroklub d.o.o

Analizu istraživanja izradio:

Centar za poduzetništvo Osijek
J.J.Strossmayera 341
31000 Osijek

Dragan Makarijevski dipl.ecc.
Milan Peterka, univ.spec.oec.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Empirijski dio	5
2.1. Cilj i zadaci istraživanja.....	5
2.2. Metodologija rada.....	5
2.3. Instrumenti.....	6
3. Rezultati.....	11
3.1. Profil anketiranih osoba.....	11
3.2. Analiza stavova anketiranih osoba.....	15
4. Zaključak.....	26

1. Uvod

Europska unija (EU) je regionalna organizacija europskih država pomoću koje njezine države članice ostvaruju određene zajedničke ciljeve, kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti i zaštita prava i interesa građana.

Europski fondovi su financijski instrumenti za provedbu pojedine javne politike Europske unije u zemljama članicama. Navedene javne politike Europske unije, država članica i država kandidatkinja temelj su za određivanje ciljeva čije ostvarenje će se poticati financiranjem kroz EU fondove.

EU fondovi su novac europskih građana koji se, sukladno određenim pravilima i procedurama, dodjeljuju raznim korisnicima za provedbu projekata koji trebaju pridonijeti postizanju spomenutih ključnih javnih politika EU.

Primarnu i usmjeravajuću ulogu u provedbi Zajedničke poljoprivredne politike EU u Hrvatskoj, te njenom ruralnom razvoju ima Ministarstvo poljoprivrede RH (MP). Ministarstvo treba osigurati da politike ruralnog razvoja izravno doprinesu povećanju gospodarske aktivnosti, konkurentnosti, ekonomskom razvitku kao i dugoročnom rastu životnog standarda ruralnog stanovništva. Korisnici politika ovih domena su sve skupine stanovništva ruralnog prostora, proizvođača hrane - poljoprivrede, šumarstva i ribarstva.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020. (PRRRH) temeljni je dokument provedbe politika ruralnog razvoja, vrijedan oko 2.4 milijarde EUR-a, a odobrila ga je Europska komisija 2015. godine. Njime je definirano 19 mjera koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, šumarstva i prerađivačke industrije, ali i unaprjeđenja životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima uopće.

Politika ruralnog razvoja usmjerena je prema jačanju održivosti europskog poljoprivrednog sektora i ruralnih područja kroz ekonomsko, ekološko i socijalno djelovanje. Ciljevi politike ruralnog razvoja su: doprinos konkurentnosti poljoprivrede kroz potpore inovacijama i restrukturiranju, održivo upravljanje prirodnim resursima i ujednačeni teritorijalni razvoj ruralnih područja u EU.

Pretpostavka je da sredstva iz EU fondova pozitivno utječu na razvoj poljoprivrednog sektora.

2. Empirijski dio

2.1. Cilj i zadaci istraživanja

Predmet ovog istraživanja je bio ispitati iskustva dosadašnjih sudionika natječaja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske.

Temeljno istraživačko pitanje glasi: „Korištenje sredstava iz EU fondova pozitivno utječe na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj.“

Pomoćna pitanja odnose se na zadovoljstvo sudionika natječaja.

Osim toga, željelo se ispitati postoje li razlike u stavovima s obzirom na demografske karakteristike nositelja poljoprivrednih gospodarstava i karakteristike istih gospodarstava.

2.2. Metodologija rada

Zainteresirana javnost imala je priliku iskazati kako korisnici sredstava doživljavaju natječaje Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske putem on-line ankete u razdoblju od 4. do 14. prosinca 2020. godine.

Slučajni uzorak je činilo ukupno 700 nositelja poljoprivrednih gospodarstava sa područja cijele Republike Hrvatske. Dodatno, naručitelj je organizirao i kviz znanja za čitatelje Agrokluba, kojega je ispunilo 500 dionika. Što daje ukupnu brojku obuhvaćenih od 1200. Daljnja analiza odnosi se na 700 nositelja.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2016. godine broj poljoprivrednih gospodarstava iznosio je 134.459. Na temelju broja poljoprivrednih gospodarstava (134.459) i broja ispitanih nositelja poljoprivrednih gospodarstava (700), uz nivo pouzdanosti od 95% greška iznosi $\pm 4\%$.

Napomena: PRRRH je odobren u svibnju 2015. godine. Donosio se temeljem podataka iz Eurostata (odnosno Državnog zavoda za statistiku), kako bi podaci bili usporedivi za sve države članice.

2.3. Instrumenti

Upitnik se sastoji od 21 pitanja. Dvadeset pitanja je zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima, s mogućnošću odabira uglavnom jednog odgovora. Pitanje pod rednim brojem 21 je kombiniranog tipa s mogućnošću više odgovora. Naime, u tom pitanju je ponuđeno 5 odgovora uz kombinaciju da se ponudi i vlastiti stav.

Upitnik se sastoji od dva dijela. Prvi dio sadržava 8 pitanja, kojima će se prikupiti sociodemografski podaci i opći podaci o anketiranom i njegovom obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, a drugi dio upitnika sastoji se od 13 pitanja u kojem su anketirani trebali iznijeti svoje stavove.

Tablica 1: Anketni upitnik

	Anketna pitanja	Odgovori	
Sociodemografski podaci	1.Odaberite županiju u kojoj se nalazi sjedište Vašeg poljoprivrednog gospodarstva	1.1.	Bjelovarsko-bilogorska
		1.2.	Brodsko-posavska
		1.3.	Dubrovačko-neretvanska
		1.4.	Grad Zagreb
		1.5.	Istarska
		1.6.	Karlovačka
		1.7.	Koprivničko-križevačka
		1.8.	Krapinsko-zagorska
		1.9.	Ličko-senjska
		1.10.	Međimurska
		1.11.	Osječko-baranjska
		1.12.	Požeško-slavonska
		1.13.	Primorsko-goranska
		1.14.	Sisačko-moslavačka
		1.15.	Splitsko-dalmatinska
		1.16.	Šibensko-kninska
		1.17.	Varaždinska
		1.18.	Virovitičko-podravaska
		1.19.	Vukovarsko-srijemska
		1.20.	Zadarska
		1.21.	Zagrebačka

	Anketna pitanja	Odgovori	
Stavovi	2.Spol nositelja Vašeg poljoprivrednog gospodarstva?	2.1.	Muški
		2.2.	Ženski
	3.Dob nositelja poljoprivrednog gospodarstva	3.1.	Od 18 do 30 godina
		3.2.	31 do 40 godina
		3.3.	41 do 50 godina
		3.4.	51 godina i više
	4.Najveća razina obrazovanja nositelja poljoprivrednog gospodarstva?	4.1.	Magisterij i doktorski studiji
		4.2.	Završen fakultet
		4.3.	Završena viša škola
		4.4.	Završena srednja škola
		4.5.	Završena osnovna škola
		4.6.	Ostalo
	5.Kojom se vrstom poljoprivredne proizvodnje bavite?	5.1.	Ratarstvo
		5.2.	Stočarstvo
		5.3.	Vinogradarstvo
		5.4.	Voćarstvo
		5.5.	Povrćarstvo
		5.6.	Seoski turizam
		5.7.	Ostalo
	6.Koliku površinu zemlje obrađujete?	6.1.	Manje od 5 hektara
		6.2.	Od 6 do 20 hektara
		6.3.	Od 21 do 50 hektara
		6.4.	Od 51 do 200 hektara
		6.5.	Više od 201 hektara
	7.Koliki broj uvjetnih grla držite?	7.1.	Ne držim životinje
		7.2.	Manje od 10
		7.3.	Od 10 do 50
7.4.		Od 50 do 200	
7.5.		Više od 201	
8.Imate li u užoj obitelji više registriranih poljoprivrednih gospodarstava (koje zajednički obavljaju poslove)?	8.1.	Da	
	8.2.	Ne	
9.Koliko ste zadovoljni izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske (sufinanciranim iz sredstava EU fondova)? Jesu li Vam jasni kriteriji, procedure i rokovi natječaja?	9.1.		1
	9.2.		2
	9.3.		3
	9.4.		4
	9.5.		5
	10.	10.1.	
10.2.			2

Anketna pitanja	Odgovori	
10. Prema Vašem mišljenju, koliko takvi projekti pridonose razvoju poljoprivredne proizvodnje u RH uopće?	10.3.	3
	10.4.	4
	10.5.	5
11. Jeste li aplicirali na natječaje Programa ruralnog razvoja RH?	11.1.	Jesam i dobio sam odluku o financiranju
	11.2.	Jesam, ali bezuspješno
	11.3.	Ne
12. Prema Vašem mišljenju, koliko su takvi projekti pridonijeli razvoju Vašeg gospodarstva?	12.1.	1
	12.2.	2
	12.3.	3
	12.4.	4
	12.5.	5
13. Smatrate li da ste realizacijom projekata dugoročno povećali prihode od prodaje proizvoda ili usluga Vašeg poljoprivrednog gospodarstva?	13.1.	Da
	13.2.	Ne
	13.3.	Ne znam
14. Jeste li koristili usluge konzultanata prilikom prijave projekta?	14.1.	Da
	14.2.	Ne
15. Koliko ste zadovoljni konzultantskom uslugom?	15.1.	1
	15.2.	2
	15.3.	3
	15.4.	4
	15.5.	5
16. Koji su glavni razlozi korištenja konzultantskih usluga prilikom prijave na natječaje?	16.1.	Mišljenja sam da ne znam to sam napraviti
	16.2.	Konzultanti su stručniji, pa su mi veće šanse dobiti sredstva
	16.3.	Mogao bi i sam, ali nemam vremena za to
	16.4.	Ništa od navedenog
17. Koliko ste zadovoljni komunikacijom s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)	17.1.	1
	17.2.	2
	17.3.	3
	17.4.	4
	17.5.	5
18. Pratite li natječaje Lokalne akcijske grupe (LAG) s Vašeg područja?	18.1.	Da i planiram se prijaviti (ili već sam aplicirao)
	18.2.	Da vidio sam, ali ne vjerujem da ću se javljati na te pozive

Anketna pitanja	Odgovori	
		18.3.
	18.4.	Ne znam
19. Planirate li se prijaviti na buduće natječaje financirane iz EU fondova?	19.1.	Da
	19.2.	Nisam siguran/sigurna
	19.3.	Ne
20. Kako danas procjenjujete šanse da Vaša sljedeća projektna prijava bude odabrana za sufinanciranje?	20.1.	1
	20.2.	2
	20.3.	3
	20.4.	4
	20.5.	5
21. Što vidite kao najveću manu dosadašnjih natječaja PRRRH na koji ste aplicirali?	21.1.	Prekomplicirane procedure
	21.2.	Preobimnu dokumentaciju,
	21.3.	Natječaji su apsolutno ne ostvarivi za gospodarstva koja nazivamo mala gospodarstva
	21.4.	Nedovoljnu (rijetku) učestalost natječaja
	21.5.	Premali iznosi sufinanciranja
	21.6.	Nešto drugo

Za procjenu zadovoljstva, doprinosa i vjerojatnosti korištene su skale Likertovog tipa od 5 stupnjeva:

Tablica 2: Skale Likertovog tipa od 5 stupnjeva

BOD	ZADOVOLJSTVO	DOPRINOS	VJEROJATNOST
1	Izrazito nezadovoljan	Uopće ne pridonose	Uopće nije vjerojatno
2	Uglavnom nezadovoljan	Pridonose jako malo	Nisam siguran
3	Niti zadovoljan, niti nezadovoljan	Niti pridonose, niti ne pridonose	Nije vjerojatno
4	Uglavnom zadovoljan	Uglavnom pridonose	Vjerojatno
5	Izrazito zadovoljan	Značajno pridonose	Vrlo vjerojatno

Na početku obrade napravila se deskriptivna statistika, u okviru koje su izračunate aritmetičke sredine, standardne devijacije, koeficijent spljoštenost i koeficijent asimetrije. Koeficijenti asimetričnosti i spljoštenosti mogu ukazivati na normalnost distribucije podataka.

U analizama su korišteni slijedeći modeli:

- jednofaktorska analiza varijance
- hi-kvadrat test
- linearna korelacija

3. Rezultati

3.1. Profil anketiranih osoba

Tablica 3: Prostorni raspored anketiranih poljoprivrednih gospodarstava

OPIS	BROJ OPG		UDIO (%)	
	DZS	Anketa	DZS	Anketa
Bjelovarsko-bilogorska	9.512	52	7,07	7,43
Brodsko-posavska	6.085	43	4,53	6,14
Dubrovačko-neretvanska	6.618	13	4,92	1,86
Grad Zagreb	2.836	15	2,11	2,14
Istarska	5.378	22	4,00	3,14
Karlovačka	6.601	32	4,91	4,57
Koprivničko-križevačka	8.628	43	6,42	6,14
Krapinsko-zagorska	7.334	15	5,45	2,14
Ličko-senjska	4.277	23	3,18	3,29
Međimurska	3.758	21	2,79	3,00
Osječko-baranjska	9.282	96	6,90	13,71
Požeško-slavonska	4.383	28	3,26	4,00
Primorsko-goranska	2.376	10	1,77	1,43
Sisačko-moslavačka	6.707	63	4,99	9,00
Splitsko-dalmatinska	9.701	14	7,21	2,00
Šibensko-kninska	4.661	24	3,47	3,43
Varaždinska	7.360	22	5,47	3,14
Virovitičko-podravska	5.718	50	4,25	7,14
Vukovarsko-srijemska	6.087	63	4,53	9,00
Zadarska	5.943	17	4,42	2,43
Zagrebačka	11.214	34	8,34	4,86
Ukupno	134.459	700	100,00	100,00
Hi-kvadrat test				28,43
Granična vrijednost (0,05;20)				31,41

Izvor: Državni zavod za statistiku (DZS)

Kako je dobiveni hi-kvadrat manji od granične vrijednosti uz 5% rizika i 20 stupnjeva slobode, zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika između stvarne distribucije i distribucije po odgovorima iz anketnog upitnika.

Tablica 4: Spolna struktura anketiranih

SPOL	UČESTALOST	UDIO %
Muški	573	81,86
Ženski	127	18,14
Ukupni zbroj	700	100,00

U 2016. godini čak sedam od deset (72 posto) nositelja poljoprivrednih gospodarstava u Europskoj uniji bili su muškarci. Hrvatska je prema ovim podacima Eurostata od 134.460 poljoprivredna gospodarstva imala 99.460 poljoprivredna gospodarstva čiji su nositelji muškarci, a 34,990 su bile žena. Udio žena je 26 posto što je nešto manje od prosjeka EU (28 posto).

U provedenoj anketi znatno više je sudjelovala muška populacija.

Tablica 5: Dobna struktura anketiranih

DOB	UČESTALOST	UDIO (%)
Od 18 do 30 godina	177	25,29
31 do 40 godina	242	34,57
41 do 50 godina	140	20,00
51 godina i više	141	20,14
Ukupni zbroj	700	100,00

Napomena: Srednja vrijednost (Medijan = 37,44)

Prosječna životna dob poljoprivrednika je visoka pa je tako jedna trećina (32%) farmera u EU starija od 65 godina ili više. Samo 11% farmera bilo je mlađe od 40 godina. Hrvatska je prema tim podacima na prosjeku EU odnosno negdje oko deset posto svih OPG su mladi poljoprivrednici.

Sudjelovanje mladih poljoprivrednika u ovoj anketi bilo je veće u odnosu na starije poljoprivrednike.

Tablica 6: Struktura anketiranih prema najvećoj razini obrazovanja

RAZINA OBRAZOVANJA	UČESTALOST	UDIO (%)
Magisterij i doktorski studiji	31	4,43
Završen fakultet	111	15,86
Završena viša škola	60	8,57
Završena srednja škola	444	63,43

Završena osnovna škola	43	6,14
Ostalo	8	1,14
(prazno)	3	0,43
Ukupni zbroj	700	100,00

Čak 66% nositelja poljoprivrednog gospodarstva koji su sudjelovali u ovoj anketi imaju najvišu razinu obrazovanja srednje škole. Na drugom mjestu je završen fakultet sa udjelom od 16%.

Tablica 7: Pojavnost vrsta poljoprivrednih proizvodnja u poljoprivrednim gospodarstvima anketiranih

VRSTA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE	UČESTALOST	UDIO (%)
Ratarstvo	443	63,29
Stočarstvo	322	46,00
Voćarstvo	172	24,57
Vinogradarstvo	60	8,57
Povrčarstvo	96	13,71
Seoski turizam	20	2,86
Ostalo	49	7,00

Ratarstvo (63%) i stočarstvo (46%) su poljoprivredne proizvodnje koje su najčešće zastupljene u poljoprivrednim gospodarstvima anketiranih.

Tablica 8: Veličina zemlje u anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava

POVRŠINA	UČESTALOST	UDIO (%)
Manje od 5 hektara	204	29,14
Od 6 do 20 hektara	254	36,29
Od 21 do 50 hektara	115	16,43
Od 51 do 200 hektara	117	16,71
Više od 201 hektara	10	1,43
Ukupni zbroj	700	100,00

Napomena: Srednja vrijednost (Medijan = 14,05 ha)

U Poljoprivrednom pregledu po županijama Državnog zavoda za statistiku navodi se da je 134.459 poljoprivrednih gospodarstava u 2016. godini koristilo 1.562.983 ha poljoprivredne površine, što je u prosjeku oko 12 ha.

Tablica 9: Broj uvjetnih grla po gospodarstvima anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava

Broj uvjetnih grla	Učestalost	Udio (%)
Ne držim životinje	281	40,14
Manje od 10	143	20,43
Od 10 do 50	188	26,86
Od 50 do 200	64	9,14
Više od 201	24	3,43
Ukupni zbroj	700	100,00

Napomena: Srednja vrijednost (Medijan = 4,34 uvjetna grla)

Prema podacima Eurostata iz 2016. godine 134.459 hrvatska poljoprivredna gospodarstva raspoložu sa 754.710 uvjetnih grla što je u prosjeku oko 5,61 uvjetnih grla.

Tablica 10: Gospodarstva sa više registriranih poljoprivrednih gospodarstava

VIŠE REGISTRIRANIH POLJOPRIVREDNIH GAZDINSTAVA U UŽOJ OBITELJI	UČESTALOST	UDIO (%)
Da	167	23,86
Ne	533	76,14
Ukupni zbroj	700	100,00

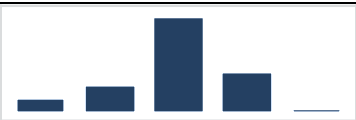
Kako je anketa rađena on-line struktura anketiranih razlikuje se u sociodemografskom pogledu od stvarne populacije. U uzorku je zastupljenija muška populacija, mlađe dobi i sa višom razinom obrazovanja.

Zbog toga će se stavovi dodatno testirati na ove tri kategorije.

3.2. Analiza stavova anketiranih osoba

U ovom pitanju anketirani su odgovarali koliko su zadovoljni izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske, sufinanciranim iz sredstava EU fondova. Anketirani su se trebali izjasniti jesu li jasni kriteriji, procedure i rokovi natječaja.

Tablica 11: Zadovoljstvo izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske

OCJENA ZADOVOLJSTVA	UČESTALOST	UDIO (%)
1	112	16,00
2	129	18,43
3	215	30,71
4	146	20,86
5	98	14,00
Ukupni zbroj	700	100,00
		
Pokazatelj	Vrijednost	
Aritmetička sredina	2,98	
Standardna devijacija	1,26	
Indeks asimetrije	-0,03	
Indeks zaobljenosti	-0,95	

Na temelju dobivenih odgovora ne može se zaključiti o zadovoljstvu nositelja poljoprivrednih gospodarstava u Republici Hrvatskoj sa izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Prosječna ocjena zadovoljstva je 2,98, a distribucija odgovora je nešto plosnatija u odnosu na normalnu distribuciju što znači da su ekstremni stavovi zastupljeniji u odnosu na normalnu distribuciju.

Tablica 12: Analiza utjecaja dobi na zadovoljstvo informacijama

GRUPA	UZORAK	PROSJEK	VARIJANCA
Od 18 do 30 godina	177	3,07	1,56
31 do 40 godina	242	2,93	1,48

41 do 50 godina	140	2,96	1,81
51 godina i više	141	3,01	1,64
F			0,47
F- granični			2,62
P-vrijednost			0,70

Izračunata vrijednost F pokazatelja (0,47) je znatno ispod granične vrijednosti (2,62) što nam govori da dob ispitanika nije utjecala na formiranje stava o zadovoljstvu izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske.

Tablica 13: Analiza utjecaja razine obrazovanja na zadovoljstvo informacijama

GRUPA	UZORAK	PROSJEK	VARIJANCA
Ostalo i bez odgovora	54	2,93	2,07
Završena srednja škola	444	2,93	1,55
Završena viša škola	60	3,00	1,12
Završen fakultet	111	3,10	1,65
Magisterij i doktorski studiji	31	3,42	2,05
F			1,39
F- granični			2,38
P-vrijednost			0,24

Kao i slučaju sa dobi, ni razina obrazovanja ne utječe na formiranje stava o zadovoljstvu izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske.

Razlike stavova spolova odbacuju se na temelju izračunatog hi-kvadrat testa od 6,73, koji je manji od granične vrijednosti za 5% značajnosti i 4 stupnja slobode koji iznosi 9,49.

Tablica 14: Procjena utjecaja EU projekata na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj

OCJENA ZADOVOLJSTVA	UČESTALOST	UDIO (%)
1	61	8,71
2	68	9,71
3	163	23,29
4	179	25,57
5	229	32,71
Ukupni zbroj	700	100,00

Pokazatelj	Vrijednost
Aritmetička sredina	3,64
Standardna devijacija	1,27
Indeks asimetrije	-0,62
Indeks zaobljenosti	-0,62

Prema mišljenju nositelja poljoprivrednih gospodarstava projekti sufinancirani iz EU fondova značajno pridonose razvoju poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj.

Prosječna ocjena iznosi 3,64, jedna trećina ispitanika je dala najvišu ocjenu.

Tablica 15: Analiza utjecaja spola ispitanika na procjenu utjecaja EU projekata na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj

GRUPA	UZORAK	PROSJEK	VARIJANCA
Ostalo i bez odgovora	573	3,62	1,64
Magisterij i doktorski studiji	127	3,72	1,46
F			0,59
F- granični			3,85
P-vrijednost			0,44

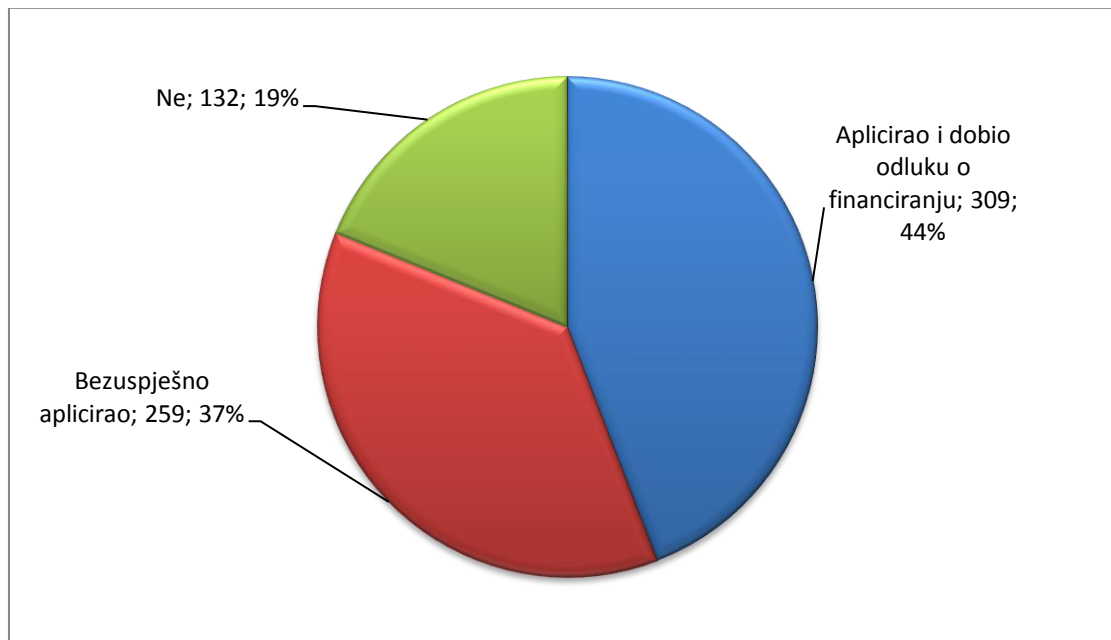
Rezultatima jednofaktorske analize varijance odbacujemo hipotezu o razlici ocjene utjecaja EU projekata na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj prema spolu ispitanika.

Tablica 16: Analiza utjecaja dobi i razine obrazovanja na procjenu utjecaja EU projekata na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj

	Hi-kvadrat		p-vrijednost
	Izračunati	Kritični	
Dob	14,19	26,30	0,58
Razina obrazovanja	13,38	26,30	0,64

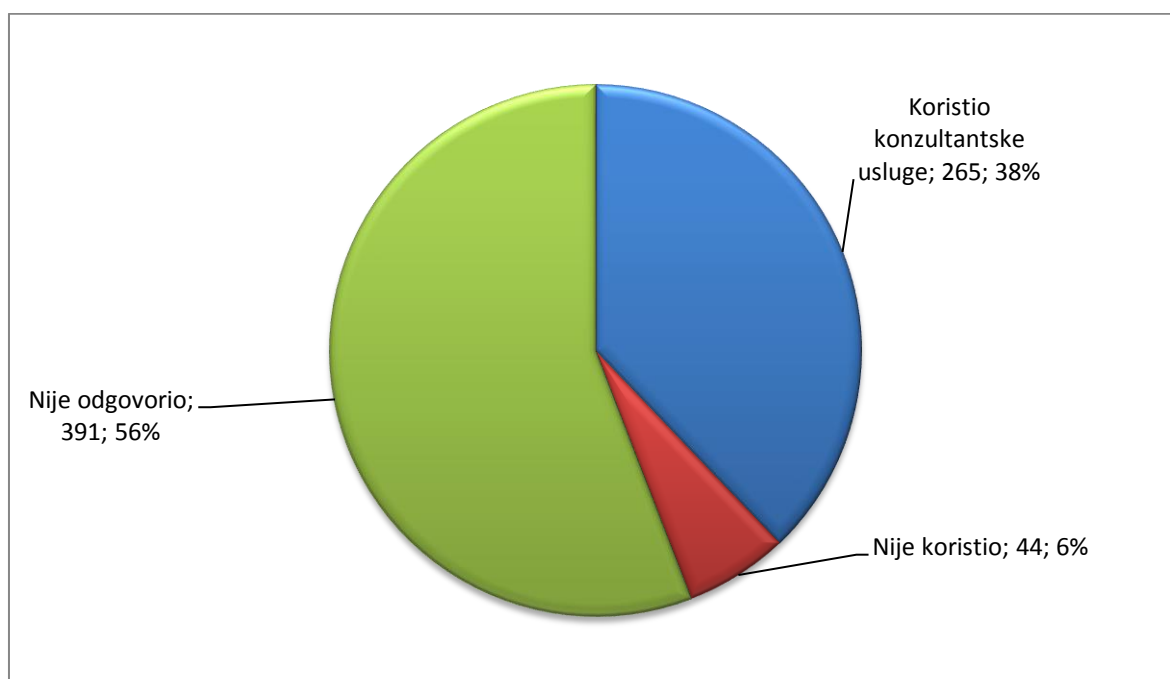
Rezultati hi-kvadrat analize odbacuju i utjecaj dobi i razine obrazovanja na stav o utjecaju EU projekta na razvoj poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj.

Slika 1: Aktivnost nositelja poljoprivrednih gospodarstava na natječajima Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske

Svega 19% anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava nije sudjelovalo na natječajima Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske, a ostali su sudjelovali sa polovičnim uspjehom.

Slika 2: Sklonost korištenju konzultantskih usluga od strane nositelja poljoprivrednih gospodarstava

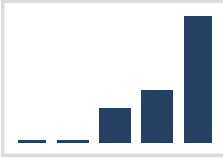
Velika većina ispitanika nije odgovorila na ovo pitanje, a od onih koji su odgovorili konzultantske usluge koristilo je svega 86% ispitanika.

Od 265 ispitanika koji su naveli da su koristili konzultantske usluge njih 152 (57%) je to uradilo da bi povećali svoje šanse na natječaju, njih 36 (14%) smatra da nema dovoljno znanja i iskustava isto kao i njih 36 koji nemaju dovoljno vremena se time baviti.

Od 309 anketiranih koji su aplicirali i dobili odluku o financiranju njih 265 (86%) je koristilo konzultantske usluge. Sve osobe koje su bezuspješno aplicirale nisu odgovorili na pitanje dali su koristili konzultanta.

Tablica 17: Zadovoljstvo konzultantskim uslugama

OCJENA ZADOVOLJSTVA	UČESTALOST	UDIO (%)
1	8	3,02
2	9	3,40
3	43	16,23
4	64	24,15
5	141	53,21
Ukupni zbroj	265	100,00

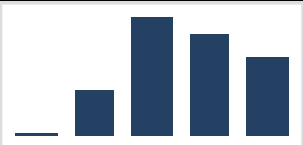

Pokazatelj	Vrijednost
Aritmetička sredina	4,21
Standardna devijacija	1,03
Indeks asimetrije	-1,29
Indeks zaobljenosti	1,14

Od 265 ispitanika koji su koristili konzultantske usluge, više od polovice (53%) dalo je najvišu ocjenu pri ocjeni svog zadovoljstva konzultantskom uslugom. Prosječna ocjena iznosi 4,21.

Tablica 18: Zadovoljstvo komunikacijom s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)

OCJENA ZADOVOLJSTVA	UČESTALOST	UDIO (%)
1	78	11,14

2	119	17,00
3	184	26,29
4	170	24,29
5	149	21,29
Ukupni zbroj	700	100,00
		
Pokazatelj	Vrijednost	
Aritmetička sredina	3,28	
Standardna devijacija	1,28	
Indeks asimetrije	-0,23	
Indeks zaobljenosti	-0,98	

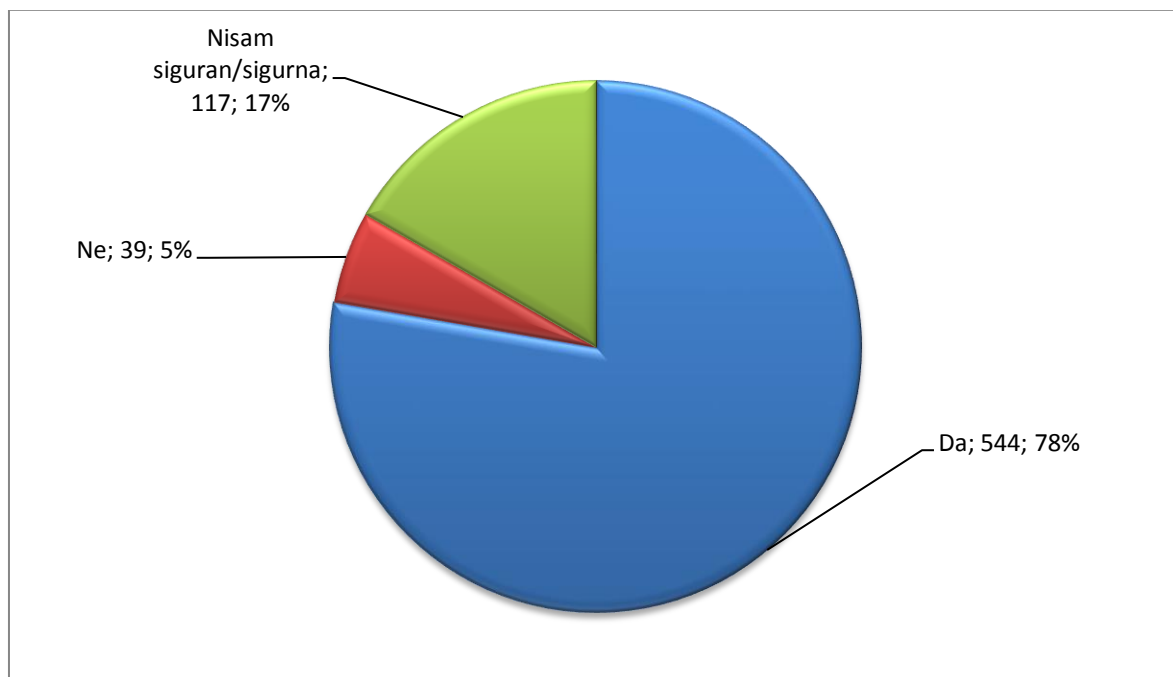
Nositelji poljoprivrednih gospodarstava u pravilu su zadovoljni komunikacijom s Agencijom za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Prosječna ocjena je 3,28.

Tablica 19: Praćenje natječaja Lokalnih akcijskih grupa na području poljoprivrednog gospodarstva

Aktivnost	Učestalost	Udio (%)
Da i planiram se prijaviti (ili već sam aplicirao)	288	41,14
Da vidio sam, ali ne vjerujem da ću se javljati na te pozive	207	29,57
Ne pratim i ne planiram pratiti natječaje LAG-ova	84	12,00
Ne znam	112	16,00
Odgovorili na više pitanja	9	1,29
Ukupni zbroj	700	100,00

Na natječaje Lokalnih akcijskih grupa na svom području apliciralo je ili to planira svega 288 anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava ili 41%. Ne prati i ne planira pratiti natječaje LAG-ova 12% anketiranih.

Slika 3: Razmišljanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava o prijavi na buduće natječaje financirane iz EU fondova

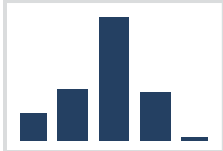
Na buduće natječaje financirane iz EU fondova planira se prijaviti 544 (78%) anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava. Izričito ne želi sudjelovati 39 anketiranih ili 5% dok 17% anketiranih se dvoumi.

Tablica 20: Utjecaj spola, dobi i razine obrazovanja na razmišljanja nositelja poljoprivrednih gospodarstava o prijavi na buduće natječaje financirane iz EU fondova

	Hi-kvadrat		p-vrijednost
	Izračunati	Kritični	
Spol	0,84	3,84	0,36
Dob	9,50	12,59	0,15
Razina obrazovanja	3,25	9,49	0,52

Spol, dob i razina obrazovanja ne utječu na formiranje stava nositelja poljoprivrednih gospodarstava o prijavi na buduće natječaje financirane iz EU fondova. Izračunati hi-kvadrat test u sva tri slučaja je manji od kritične vrijednosti.

Tablica 21: Procjena da buduća projektna prijava bude odobrena za sufinanciranje

OCJENA VJEROJATNOSTI	UČESTALOST	UDIO (%)
1	117	16,71
2	140	20,00
3	213	30,43
4	139	19,86
5	91	13,00
Ukupni zbroj	700	100,00
		
Pokazatelj	Vrijednost	
Aritmetička sredina	2,92	
Standardna devijacija	1,26	
Indeks asimetrije	0,03	
Indeks zaobljenosti	-0,95	

Anketirani nositelji poljoprivrednih gospodarstava nemaju velika očekivanja od realizacije svojih projekata u budućnosti

U budućnosti nositelji poljoprivrednih projekata ne planiraju realizirati svoje projekte kroz natječaje sufinancirane iz EU fondova. Svega 13% anketiranih je sigurno u realizaciju vlastitog projekta, a prosječna ocjena je 2,92.

Tablica 22: Utjecaj spola i dobi na procjenu da buduća projektna prijava bude odobrena za sufinanciranje

	Hi-kvadrat		p-vrijednost
	Izračunati	Kritični	
Spol	3,59	9,49	0,46
Dob	19,54	21,03	0,08

Spol i dob anketiranih nije utjecala na formiranje stava anketiranih o procjeni uspjeha budućih projekata na natječajima.

Tablica 23: Utjecaj razine obrazovanja na procjenu da buduća projektna prijava bude odobrena za sufinanciranje

GRUPA	UZORAK	PROSJEK	VARIJANCA
Magisterij i doktorski studiji	31	3,39	1,45
Završen fakultet	111	3,23	1,79
Završena viša škola	60	2,95	1,78
Završena srednja škola	444	2,85	1,49
Završena osnovna škola	43	2,63	1,52
Ostalo	11	2,64	1,25
F			3,07
F- granični			2,23
P-vrijednost			0,01

Za razliku od spola i dobi, razina obrazovanja utječe na formiranje mišljenja o uspješnosti prijave projekata na buduće natječaje. Sa porastom razine obrazovanja raste i optimizam.

I na koncu je postavljeno pitanje što anketirani nositelji poljoprivrednih gospodarstava vide kao najveću manu dosadašnjih natječaja Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske. Pitanje je zamišljeno kao kombinirano zatvorenog tipa sa ponuđenim odgovorima (sa mogućnosti više odgovora) i otvorenog tipa gdje su anketirani mogli iznijeti svoje stavove.

Tablica 24: Najveće mane dosadašnjih natječaja Programa ruralnog razvoja republike Hrvatske

Mane	Učestalost	Udio anketiranih (%)
Preduge rokove odobrenja	416	59,43
Prekomplicirane procedure	398	56,86
Preobimnu dokumentaciju	301	43,00
Nedovoljnu (rijetku) učestalost natječaja	219	31,29
Premali iznosi sufinanciranja	106	15,14

Od ponuđenih 5 odgovora 59% anketiranih osoba se slaže sa tvrdnjom da su u projektima predugi rokovi odobrenja, slijede prekomplikirane procedure sa 57% pa preobimna dokumentacija sa 43% ispitanika. Ponuđene odgovore nije prihvatilo 29 anketiranih ili 4%.

Svoje mišljenje istaknula je 71 anketirana osoba. Navedene mane mogu se grupirati u nekoliko razreda: loši kriteriji bodovanja, nelogični uvjeti, česte izmjene natječaja, netransparentnost, vrijednost za novac, dinamika priljeva novca, način isplate, jamstva za financiranje, pogodovanje većima, nepravda te korupcija mito i manipulacija.

Tablica 25: Veza između broja primjedbi i iskazanih stavova vezanih uz natječaje

Korelacija	Pitanje
-0,1882	Koliko ste zadovoljni izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske (sufinanciranim iz sredstava EU fondova)? Jesu li Vam jasni kriteriji, procedure i rokovi natječaja?
-0,1136	Prema Vašem mišljenju, koliko takvi projekti pridonose razvoju poljoprivredne proizvodnje u RH uopće?
-0,2044	Koliko ste zadovoljni komunikacijom s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)
-0,2222	Kako danas procjenjujete šanse da Vaša sljedeća projektna prijava bude odabrana za sufinanciranje?

Koeficijenti korelacije u sva četiri slučaja su negativni što govori da su u pravilu osobe koje su davale niže vrijednosti na ocjenu zadovoljstva izvorima informiranja, doprinosu EU projekata, zadovoljstvu komunikacijom sa APPRRR te šansama na budućim natjecajima u pravilu su naveli znatno više primjedbi.

Iako koeficijenti linearne korelacije veze između obujma primjedbi i ocjene zadovoljstva sa nekim pojavama i ostvarenjima statistički nisu značajni ukazuju da informacije mogu smanjiti pesimizam kod aktera natječaja.

Tablica 26: Matrica korelacija između pitanja valoriziranih pomoću Likertove skale

Pitanje		1	2	3	4
Koliko ste zadovoljni izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske (sufinanciranim iz sredstava EU fondova)? Jesu li Vam jasni kriteriji, procedure i rokovi natječaja?	1	1,0000	0,5107	0,4880	0,5349

Prema Vašem mišljenju, koliko takvi projekti pridonose razvoju poljoprivredne proizvodnje u RH uopće?	2	0,5107	1,0000	0,3962	0,4818
Koliko ste zadovoljni komunikacijom s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR)	3	0,4880	0,3962	1,0000	0,3347
Kako danas procjenjujete šanse da Vaša sljedeća projektna prijava bude odabrana za sufinanciranje?	4	0,5349	0,4818	0,3347	1,0000

Test značajnosti povezanosti odgovora rađen je pomoću modela linearne korelacije. Sve korelacije imaju pozitivan predznak što znači da su anketirani u pravilu davali približno jednake ocjene na sva pitanja, što znači da osoba koja je zadovoljna izvorima informacija, zadovoljna je s komunikacijom sa APPRRR-om, imaju pozitivan stav o doprinosu EU projekata te u pravilu imaju pozitivan stav o prolaznosti svojih slijedećih projekata.

Od 6 promatranih veza dvije su srednje jakosti, a ostale 4 slabe jakosti.

Tablica 27: Stavovi anketiranih prema vrsti poljoprivredne proizvodnje (prosječne ocjene)

STAV	Ratarstvo	Stočarstvo	Voćarstvo	Vinogradarstvo	Povrčarstvo	Seoski turizam	Ostalo
Kvaliteta informacija	2,96	2,97	3,05	2,98	2,81	3,30	2,82
Doprinos razvoju poljoprivrede	3,63	3,58	3,84	3,42	3,53	4,00	3,65
Sudjelovanje u natjecajima*	2,21	2,24	2,41	2,32	2,29	2,30	2,10
Komunikacija sa APPRRR	3,28	3,26	3,31	3,42	3,10	3,35	3,10
Natjecanje u budućnosti	2,72	2,70	2,77	2,67	2,68	2,80	2,69
Šanse u budućnosti	2,88	2,93	3,09	3,03	2,90	3,10	2,80

Napomena: *Skala od 1 do 3 (u ostalim slučajevima od 1 do 5)

Najveće zadovoljstvo, aktivnost i optimizam je u gospodarstvima sa seoskim turizmom i voćarstvom, a najniži u ostalim aktivnostima i povrčarstvu.

Kako se stavovi ispitanika nisu značajno razlikovali po demografskim kriterijima dobiveni rezultati mogu se primijeniti na nivou cijele populacije.

4. Zaključak

Projekti sufinancirani iz EU fondova, prema mišljenju nositelja OPG-ova, značajno pridonose razvoju poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj, no nezadovoljni su izvorima informacija vezanim uz Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske smatrajući da kriteriji, procedure i rokovi natječaja moraju biti jasniji.

Nositelji poljoprivrednih gospodarstava su zainteresirani za EU fondove, prepoznaju ih kao mogući značajan izvor financiranja razvoja poljoprivrede u Hrvatskoj, ali o njima ne znaju dovoljno. Kao najveću manu dosadašnjih natječaja gotovo 60% anketiranih ističe preduge rokove odobrenja i prekomplikirane procedure. Preobimnu natječajnu dokumentaciju kao manu ističe 43% anketiranih, rijetku učestalost natječaja njih 31%, dok se 15% žali na premali iznos sufinanciranja. Osim mišljenja da su sredstva rezervirana za podobne, kao mane istaknuti su i loši kriteriji bodovanja, nelogični uvjeti, česte izmjene natječaja, netransparentnost i dr.

Zadovoljstvo komunikacijom s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ocijenjeno je dobrim, a usluge konzultanata vrlo dobrim. Iako konzultantskim uslugama daju visoku ocjenu, anketirani ih smatraju „nužnim zlom“. Od ispitanika koji su naveli da su koristili konzultantske usluge, gotovo 60% njih navodi da je to učinilo kako bi povećali svoje šanse na natječaju. Manji dio (14%) smatra da sami nemaju dovoljno znanja i iskustava, a isto toliko je onih koji navode da nemaju dovoljno vremena baviti se papirologijom.

Najveće zadovoljstvo, aktivnost i optimizam iskazano je u gospodarstvima koja se bave seoskim turizmom i voćarstvom, a najniži u ostalim aktivnostima i povrćarstvu.

Na buduće natječaje financirane iz EU fondova planira se prijaviti 78% anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava. Izričito ne želi sudjelovati njih 5%, dok se 17% dvoumi. Na natječaje Lokalnih akcijskih grupa na svom području apliciralo je ili to planira učiniti 41% anketiranih nositelja poljoprivrednih gospodarstava.

Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj

Europa ulaže u ruralna područja

Udio sufinanciranja 85% EU i 15% RH

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE HRVATSKE

ZA RAZDOBLJE 2014 - 2020

MJERA TEHNIČKA POMOĆ

